

Stockholm, Koninklijk Paleis, januari 1883

‘Dames.’ Koningin Sophia van Zweden zocht steun bij de gedekte tafel in wat door haar en haar gezin de rode salon werd genoemd, maar aan het hof officieel de ontvangstkamer van Lovisa Ulrika heette. Doorgaans spaarde Sophia de weinige energie die ze had door te blijven zitten, maar sommige aankondigingen waren gewoon te opwindend en te belangrijk om vanuit een stoel de wereld in te sturen. Bovendien was een zwak gestel geen excuus voor gebrek aan leiderschap en ze wilde graag gezien worden als iemand die niet alleen leiding kon geven, maar ook kon doorzetten en indien nodig mensen de wet voorschrijven. De komende jaren waren dat onmisbare eigenschappen, wilde ze haar plannen verwezenlijkt zien. Ze liet een dramatische stilte vallen, terwijl de desbetreffende drie dames, namelijk kroonprinses Victoria, barones Augusta Alströmer en Sophia’s vertrouweling en grootmeesteres van de koningin, Märta Eketrä, zich afvroegen waarom ze op deze ijskoude middag in januari bij elkaar waren geroepen. Sophia nam opnieuw het woord: ‘We gaan door.’

Aan de andere kant van de tafel was het gezicht van de uit Duitsland afkomstige kroonprinses Victoria één groot vraagteken. ‘Mama?’

Sophia’s blik verplaatste zich naar haar godvrezende schoondochter. Victoria was nog maar net twintig en herstellende van een zware bevalling, maar ze had inmiddels bewezen dat ze niet alleen beschikte over een scherp verstand maar dat ze ook een groot empathisch vermogen had, dat zo God het

wilde, voldoende tegenwicht zou bieden aan het rechtlijnige karakter van kroonprins Gustaf. Sophia wierp Vicky, zoals ze en familie werd genoemd, een triomfantelijke glimlach toe. 'Met de Koninklijke School voor Verpleegkunde.'

Barones Augusta Alströmer klapte enthousiast in haar handen. 'Ik wist het wel! Toen ik uw bericht ontving, zei ik tegen mezelf: er staat iets belangrijks te gebeuren, en dat kan maar één ding betekenen.' Ze keek grootmeesteres Märta Ekeström opgetogen aan. 'U was er natuurlijk al van op de hoogte.'

Märta schudde ontkennend haar hoofd. 'Maar vanaf het moment dat we miss Florence Nightingale in Londen hadden ontmoet, heb ik Onze-Lieve-Heer gebeden de koningin in haar keuze te leiden.'

'En daar heeft Onze-Lieve-Heer zeker gehoor aan gegeven. Ik ben ervan overtuigd dat dit de weg is die Hij voor ons heeft bestemd.' Sophia zeeg neer op haar stoel. 'Neem alstublieft plaats, dames.'

Er werden stoelpoten over het Winston-tapijt geschoven en er klonk geanimeerd gebabbel. Sophia slaakte inwendig een zucht van verlichting. Het nieuws kreeg precies de ontvangst waarop ze had gehoopt. Als koningin kon ze over van alles en nog wat beslissen, zelfs over mensen, maar ze gaf er de voorkeur aan dat het volk er zelf voor koos om achter haar te staan.

'Mevrouw, ik wil alleen maar zeggen dat ik me vereerd voel betrokken te worden bij een dergelijk vooruitstrevend project.'

'Daar sluit ik me graag bij aan. Wanneer beginnen we?' Augusta rolde al met een zwierig gebaar haar zijden mouwen op.

'Met ingang van vandaag,' zei Sophia. 'In deze stad sterven mensen aan ziekten en verwondingen die onder gunstiger omstandigheden goed behandelbaar zouden zijn. Het is onacceptabel dat de meeste inwoners van Stockholm liever in hun eigen bed blijven liggen en er maar het beste van hopen, dan dat ze naar een ziekenhuis gaan waar dodelijke infecties schering en inslag zijn. Ik ben ervan overtuigd dat dit zeer

nadelig is voor de welvaart van het land en zeker ook voor de arme burgers. Neem prins Carl bijvoorbeeld.’

Augusta’s mond viel zowat open. ‘Prins Carl?’

‘Nee, nee.’ Een plotseling opkomend hoestje gaf Sophia de gelegenheid een grijns te onderdrukken. Echt iets voor haar vriendin om van die morbide gedachten te hebben. Toen ze weer een beetje op adem was gekomen, legde Sophia uit wat ze bedoelde. ‘Prins Carl is zo gezond als een vis en hij studeert hard, althans, dat wil hij ons doen geloven, maar een aantal jaren geleden raakte hij gewond aan zijn voorhoofd toen hij op school met een vriend op de vuist ging.’

Augusta was een en al aandacht. ‘Dat herinner ik me nog goed. Een onfortuinlijke geschiedenis met die Von Liewen-jongen, als ik het wel heb. Lorentina von Liewen was maandenlang van slag.’

‘Dat zou elke moeder zijn,’ zei Sophia. ‘Hetzelfde geldt trouwens voor mij. Maar zo zijn jongens nu eenmaal en dit soort dingen gebeuren. Inmiddels zijn ze dikke vrienden in Uppsala en ik meen dat Patrick von Liewen nu medicijnen studeert.’

‘Maar waarom zei u dan “Neem prins Carl bijvoorbeeld”?’ vroeg Victoria.

‘Omdat de wond op Carls voorhoofd ontstoken raakte. Hij kreeg natuurlijk de best mogelijke zorg, en zelfs een flesje ontzettende lotion van dokter Lister, dat onze dierbare koningin Victoria uit Engeland stuurde. Hoewel mijn zoon geluk heeft gehad, goed doorvoed was, lichamelijk gezond en in een schoon bed sliep, raakte hij op school toch een vol jaar achter. Alleen maar vanwege een snee in zijn hoofd. Denk je eens in wat een heel jaar verlies aan arbeid betekent voor dit land. Toen Märta en ik het vorig jaar op bezoek in Londen waren, vertelde miss Nightingale ons dat ze tijdens de Krimoorlog in het Scutari Hospital werkte, waar een groot deel van de gewonden vaker stierf aan een infectie dan aan hun verwondingen vanwege een schrijnend gebrek aan hygiëne en ontoereikende zorg op de afdelingen. Dat was bijna dertig jaar geleden en het is nog

steeds hetzelfde liedje. In Zweden is meer dan 70 procent van de sterfgevallen te wijten aan infecties. Zo kan het niet langer.'

'Wat heeft miss Nightingale u nog meer verteld?' wilde Augusta weten.

'Ach, zoveel, maar laten we eerst eens bellen voor de thee. Het wordt een lange middag.' Bovendien was thee een probaat middel tegen haar hoestje en hielp het haar hoofdpijn verminderen.

Märta trok aan een bellenkoord.

'Märta,' zei Sophia, 'ik heb onze notitieboekjes en pennen op de buffetkast bij het raam gelegd. Wil je ze alsjeblieft uitdelen? Zo, Augusta, je vroeg net wat miss Nightingale ons nog meer had verteld, en ik moet zeggen dat ons verblijf in Londen wat dat betreft welbesteed was. Dat ben je toch met me eens, Märta?'

'Wis en waarachtig, hoewel ik moet bekennen dat het voor mij een hele schok was om te constateren dat het met de gezondheid van miss Nightingale nogal slecht gesteld was.'

'Slecht gesteld?' Vicky keek van Märta naar Sophia. 'Ik dacht toch echt dat miss Nightingale zo'n deskundige verpleegster was.'

'Dat is ze natuurlijk ook,' zei Sophia, 'maar tijdens de Krimoorlog heeft ze een ziekte opgelopen...' Ze zocht even naar de juiste benaming. 'Chronische brucellose. Een slopende aandoening waardoor die arme miss Nightingale vaak het bed moet houden vanwege de hevige pijn in haar rug.'

'O, wat erg,' zei Augusta. 'En zo oneerlijk omdat miss Nightingale naar de Krim is gegaan om hulp te bieden.'

'Zeg dat wel. Ik hoorde van koningin Victoria dat miss Nightingale vijftientwintig jaar geleden op bezoek was op Balmoral Castle en toen al dikwijls bijna niet kon lopen. Ik ben bang dat haar gezondheid alleen nog maar verder achteruit is gegaan. Maar,' ging Sophia verder, 'de wegen van Onze-Lieve-Heer zijn ondoorgrondelijk, want omdat miss Nightingale het bed moest houden was ze in de gelegenheid om de ervaring die ze als verpleegkundige had opgedaan te kunnen analyse-

ren, inclusief de statistieken die ze in het Scutari Hospital had aangelegd. En dat was nog niet alles. Vervolgens verzamelde ze de statistieken van Engelse ziekenhuizen en voegde die bij de informatie waar ze al over beschikte.' Sophia pakte haar handtas en haalde daar haar intensief gebruikte notieboekje uit, tezamen met een dun, in bruin leer gebonden boekje. Ze hield het laatste boekje omhoog. 'Daarna schreef miss Nightingale *Aantekeningen over het verplegen*, zodat iedereen die te maken heeft met de gezondheidszorg haar bevindingen kan raadplegen. Dit boekje verscheen in 1859. Twee jaar later werd het in het Zweeds vertaald...'

Er werd op de deur geklopt, waarna een hofdame het vertrek binnenkwam.

'Elisabet, dank je. Zet het dienblad daar maar neer, we bedienen onszelf.' Sophia sloeg het bevalligste lid van haar huishouding even gade. Het zachte blonde haar van Elisabet Silfverstjerna glansde in het lamplicht terwijl ze zich zowel zelfverzekerd als discreet over de tafel boog. Er was veel gebeurd voordat ze in 1870 als onervaren meisje van zestien bij Sophia in dienst trad. Inmiddels was ze een uitstekende mentor voor Vicky gebleken, die nog steeds veel over het leven aan het Zweedse hof moest leren. Elisabet maakte een reverentie en vertrok weer.

Märta schonk vier kopjes in.

'Ga alstublieft door met uw verhaal, mama,' zei Vicky. 'Het is wel duidelijk dat ik lang niet zoveel over miss Nightingale weet als ik had gedacht.'

Sophia gaf maar al te graag gehoor aan Vicky's verzoek. 'Florence Nightingale schreef dit boek oorspronkelijk om alles wat ze had geleerd vast te leggen.' Sophia hield het boek nog een keer omhoog. 'Maar kijk, als je het boek openslaat staat er op het titelblad: *Aantekeningen over het verplegen*, met de toevoeging *wat het wel en wat het niet is*.'

'Dus wat verpleging wél is en wat het níét is, is net zo belangrijk,' zei Vicky.

‘Juist.’ Sophia stak haar vinger op om haar bevestiging te onderstrepen. ‘Mensen kunnen met de beste bedoelingen per ongeluk iets doen waardoor de toestand van een patiënt drastisch verslechtert. Miss Nightingale beseftte dat er in Engeland een leger van respectabele jongedames nodig was die op de juiste manier moesten worden opgeleid tot verpleegkundigen en dan vervolgens naar ziekenhuizen door het hele land worden uitgezonden. Daarom richtte zij in het St Thomas’ Hospital in Londen de Nightingale School voor Verpleegkunde op.’

‘De ramen van het St Thomas’ Hospital zijn stuk voor stuk in Zweden gemaakt,’ wist Märta te vertellen.

‘Inderdaad,’ zei Sophia. ‘Miss Nightingale zei ook tegen ons dat ze het genoeg had meisjes uit Zweden op te leiden. Emmy Rappe was de eerste studente. Zuster Rappe leidt nu in het Akademiska Ziekenhuis in Uppsala verpleegsters op voor het Rode Kruis.’

‘Een nicht van mij, Alfilde, is ook opgeleid aan miss Nightingales School voor Verpleegkunde in Londen.’ Augusta zei het vergenoegd als een katje dat net een bordje met de heerlijkste room had schoongelikt. ‘En ze heeft les gekregen van miss Nightingale in eigen persoon.’

Daar keek Sophia van op. ‘Mijn lieve Augusta, ik wist werkelijk niet dat je een Nightingale-zuster in de familie had.’

‘Een verre nicht, hoor.’ Augusta keek een beetje bedremmeld.

Sophia stak haar handen op. ‘Dat doet er niet toe, het is geweldig nieuws. Waar is die nicht van je op dit moment?’

‘Voor zover ik weet is Alfilde nog steeds in Engeland.’

‘Aha.’

‘Mama,’ zei Vicky. ‘U zei dat de verpleegsters naar andere ziekenhuizen werden uitgezonden. Door wie werd dat geregeld? De verpleegstersschool of het St Thomas’ Hospital?’

‘Door de verpleegstersschool. De gediplomeerde verpleegsters blijven onder toezicht van de school. Als een ziekenhuis belangstelling heeft voor een Nightingale-zuster en ze wordt aangenomen, draagt de school de verantwoordelijkheid voor

de juiste arbeidsomstandigheden van de zuster. Het ziekenhuis betaalt de school voor de verleende diensten en daarvan ontvangt de zuster een klein deel als salaris.'

'Is het de bedoeling dat wij op dezelfde manier te werk zullen gaan?' vroeg Augusta.

'Absoluut. De Koninklijke School voor Verpleegkunde moet alles uit eigen zak betalen en heeft daarvoor inkomsten nodig. Om te kunnen beginnen moeten we dus voldoende kapitaal vergaren, maar daar hebben we het nog wel over.'

Märta schraapte haar keel. 'Moeten we dit niet allemaal opschrijven, mevrouw?'

'Nu nog niet. Laten we eerst nog even theedrinken en dan een serieus plan maken. Heb ik jullie ooit verteld dat mijn moeder een ziekenhuis heeft gesticht?'

Vicky, Augusta en Märta zetten grote ogen op en schudden alle drie verbaasd hun hoofd.

'In Wiesbaden.' Sophia rechte haar rug. 'En als mijn moeder in staat was om zo'n belangrijk instituut op te richten, dan ben ik dat ook.'

2

Sophia had haar notitieboekje opengeslagen op de pagina met taken die besproken moesten worden. Ze keek naar de aanwezigen aan tafel. Vicky, Augusta en Märta zaten stuk voor stuk met hun pen in de aanslag boven de eerste blanco pagina. Iedereen was gespannen. Zweden had deze verpleegstersopleiding broodnodig. Sophia had aan den lijve ondervonden hoe slopend een ziekte kon zijn. Vier zwangerschappen, kort achterelkaar hadden ervoor gezorgd dat haar lichaam behoorlijk was verzwakt. Ze had af en toe moeite met ademen en soms werd ze overvallen door zulke heftige hoestbuien dat haar borst in brand leek te staan. Hoewel ze verschillende maanden in een warmer klimaat had doorgebracht, helaas zonder dat haar gezondheid erop vooruit was gegaan, was ze wel altijd met de beste medische zorg omringd geweest. Dat maakte een enorm verschil. Toch kon die uitstekende zorg niet voorkomen dat haar leven gevaar liep als ze voor een vijfde keer zwanger zou worden. De artsen hadden haar verboden nog meer kinderen te krijgen en daar had haar gevoel van vrouw-zijn zwaar onder geleden. Daarbij kwam nog dat ze niet meer intiem kon zijn met haar echtgenoot, wat eveneens heel zwaar was. Voor hen allebei. Ze vermande zich. 'Voor we gaan beginnen,' zei ze, 'zijn er nog vragen?'

'Waar wordt onze verpleegstersschool gevestigd?' vroeg Vicky.

'Ik heb nog geen definitief besluit genomen, maar naar alle waarschijnlijkheid wordt dat het Seraphim Ziekenhuis. Het is niet alleen het oudste ziekenhuis van de stad, maar het ligt het dichtst bij het paleis en dat is gunstig.'

'Inderdaad gunstig dat het in de buurt van het paleis ligt,'

zei Augusta, ‘maar het Ersta Diakonia is niet veel verder en dat ziekenhuis heeft al verpleegsters. Is het een idee om onze krachten te bundelen?’

Sophia reageerde niet meteen. Ze stelde het op prijs dat Augusta andere mogelijkheden aandroeg, maar onder het ontbijt had ze precies dezelfde discussie met haar echtgenoot Oscar II gevoerd.

‘Het Seraphim?’ had de koning gezegd, waarbij hij de populaire bijnaam van het ziekenhuis had gebruikt. ‘Maar wat vind je van het Ersta Diakonia, of misschien wel het Rode Kruis in Uppsala?’

Sophia had haar keuze verdedigd. ‘Nee, Oscar. Beide ziekenhuizen hebben zulke zware taken dat de opleiding van de verpleegsters steeds op de tweede plaats zal komen. In ieder geval geldt dat voor het Ersta, want daar richten ze zich op het verstrekken van voedsel en onderdak bieden aan de allerarmsten van de stad. Ik voel me niet geroepen om dit uiterst belangrijke werk te verstoren, wat dat betreft ben ik het eens met miss Nightingale; we moeten een speciale verpleegsters-school oprichten om alle ziekenhuizen in Zweden te kunnen voorzien van wat ze het hardst nodig hebben: professionele verpleegsters. Trouwens,’ bekende ze enigszins schoorvoetend, ‘het hoofd van het Ersta Diakonia heeft me afgewezen.’ Ze kreeg er een kleur van.

Oscar wilde net een hap van zijn beboterde toast nemen, maar legde die weer terug op zijn bord. ‘Hoe bedoel je dat hij je heeft afgewezen? Je bent de koningin van Zweden en Noorwegen.’

‘En hij is de koning van het Ersta. Hij wees mijn voorstel zonder meer af.’

‘Godallemachtig. Waarom?’

Sophia schrok even van de krachtterm, maar ging verder. ‘Hij denkt dat het niet te verwezenlijken valt dat beschaafde vrouwen in ziekenhuizen gaan werken.’

Oscar trok lichtjes zijn wenkbrauwen op. ‘Dat wist ik niet.’

‘Dat heeft hij me zelf verteld.’

‘Sophie,’ zei Oscar aarzelend, ‘is het weleens bij je opgekomen dat hij het misschien bij het rechte eind kan hebben?’

Sophia had de koning een blik toegeworpen die er niet om loog. ‘Dat is inderdaad bij me opgekomen, en al voordat ik het Ersta, en jou, erover vertelde.’

Sophia reageerde nu op de opmerking van Augusta. ‘Ik ben ervan overtuigd dat het Ersta Diakonia de handen vol heeft aan andere dingen. Het is onze missie om de last die op deze ziekenhuizen rust te verlichten, en niet om die te verzwaren.’ Het drong tot Sophia door dat ze bitser klonk dan haar bedoeling was. Dit was dus wat chronische pijn en vermoeidheid met mensen deed; ze werden prikkelbaar en schoten snel uit hun slof. Ze probeerde het goed te maken.

‘Maar je hebt gelijk, Augusta, het Ersta is inderdaad ook in de buurt van het paleis, en we zullen dit ziekenhuis zeker in gedachten houden, mocht het Seraphim ongeschikt blijken. Maar we lopen een beetje op de zaken vooruit.’ Sophia keek op haar lijstje. ‘Laten we beginnen met te bedenken waar we capabele jongedames kunnen vinden. Zij zullen tenslotte de ruggengraat van de Koninklijke School voor Verpleegkunde vormen. Miss Nightingale is begonnen met vijftien kandidaten, maar wij beginnen met minder meisjes en breiden daarna uit. Ik zou willen dat we op zoek gaan naar vier sterke en geschikte jonge vrouwen.’

‘En wat betekent in dit geval “geschikt”?’ vroeg Vicky.

‘In de eerste plaats godvruchtig,’ zei Sophia. ‘Deze school zal worden geleid in overeenstemming met de beginselen van de Heer. Een sterk geloof is dus een vereiste, want mensen verplegen is veeleisend werk en onze kandidaten zullen moeten kunnen terugvallen op hun vertrouwen in God.’

Het trio schreef alles op.

Sophia ging verder. ‘Alle verpleegsters moeten God met hun beste vermogen willen dienen. Ik zal dominee Beskow vragen ons te helpen. Als hofpredikant van de koning zal hij zeker

bereid zijn de taak van predikant van mijn verpleegstersschool op zich te nemen.'

Märta legde haar pen neer. 'Maar we weten niet wat er in de harten van de kandidaten omgaat. Ik wil niet beweren dat beschaafde jongedames de gewoonte hebben om onwaarheden te vertellen, maar hoe komen we erachter of ze werkelijk een sterk geloof hebben?'

Alle vrouwen dachten hierover na.

Plotseling klaarde Sophia's gezicht op. 'We eisen dat hun aanvraag vergezeld gaat van een aanbevelingsbrief van hun plaatselijke predikant. Een predikant die zijn vak verstaat, weet wat er in deze meisjes omgaat.'

'Een uitstekend idee,' zei Vicky. 'Zijn er nog andere voorwaarden, mama?'

'Ze dienen over een uitstekende gezondheid te beschikken en afkomstig te zijn uit de betere kringen. Onze meisjes moeten beschaafd zijn en een degelijke schoolopleiding hebben genoten. En vanzelfsprekend ongehuwd zijn.'

Augusta depte de inkt in haar notitieboekje droog. 'Ik denk dat voor sommige jongedames van stand de Koninklijke School voor Verpleegkunde een godsgeschenk zal zijn.'

'Verklaar je nader,' zei Sophia, benieuwd naar het antwoord.

'Er zijn weinig andere eerbare beroepen voor hen. Misschien alleen dat van lerares.'

Sophia glimlachte omdat Augusta het woord 'beroep' zo vanzelfsprekend had gebruikt. 'Ik denk alleen dat het verplegen van zieken in Zweden nog niet echt als een beroep kan worden beschouwd. Ik heb diverse ziekenhuizen bezocht en met eigen ogen gezien hoe smerig het daar is. Eén vuile handdoek voor een hele afdeling. Stinkende bedpannen die niet geleegd worden. Vrouwen die uitsluitend bij de patiënten zitten om wat geld voor sterkedrank te verdienen. Deze vrouwen hebben geen enkele vaardigheid, verwaarlozen zichzelf en zijn verslaafd aan alcohol.'

'Om nog maar te zwijgen van de gevallen vrouwen die werken om uit handen van de politie te blijven,' droeg Märta haar

steentje bij. ‘Ze doen hun best, maar wat weten ze eigenlijk?’

‘Dat brengt mij weer bij mijn vorige opmerking,’ zei Augusta. ‘Voor sommige dames zou het een godsgeschenk zijn als het verplegen van zieken een gerespecteerd beroep werd. Lesgeven is een mooie roeping, maar elke willekeurige jonge vrouw die haar inzet en talenten wijdt aan het onderwijzen van onze kinderen – met uitzondering van als gouvernante werken, wat evenmin als een beroep wordt beschouwd – wordt voorbijgestreefd door een jonge, of zo je wilt, oude man, die opeens besluit dat het misschien weleens aardig zou zijn om les te gaan geven. En dan maakt het niet uit hoe goed opgeleid of bekwaam die jonge vrouw is.’

Augusta schudde vol afschuw haar hoofd. ‘Vrouwen worden altijd afgescheept met de minste dingen. Maar daar komt nu een einde aan. Verpleegkunde wordt ons beroep. Onze roeping. Wij zijn geboren om voor anderen te zorgen.’ Ze tikte met haar vinger op tafel om haar woorden kracht bij te zetten.

‘De barones heeft absoluut gelijk,’ zei Märta. ‘Ik geloof dat miss Nightingale ook iets in die geest heeft gezegd.’

‘Dat is juist,’ bevestigde Sophia. ‘In het voorwoord van haar boek.’ Sophia pakte haar bril, nam het in leer gebonden boekje ter hand en las voor: *‘Iedere vrouw, of bijna iedere vrouw, in Engeland heeft op een gegeven moment zorggedragen voor de gezondheid van iemand, of het nu een kind of hulpbehoevende betrof – met andere woorden, iedere vrouw is een verpleegster.’* Sophia sloot het boekje. ‘Dames, onze eerste taak is de meest geschikte kandidaten vinden en terwijl we daarmee bezig zijn, is onze tweede taak geld inzamelen om onze nieuwe verpleegstersschool te kunnen financieren, en terwijl we daarmee bezig zijn, richten we ons op onze derde taak, en dat is iemand zoeken die gekwalificeerd is om verpleegsters op te leiden en ook bereid is leiding te geven aan de school.’

‘Dat laatste zou nog weleens de lastigste opgave kunnen zijn,’ zei Märta. ‘Misschien moeten we hiervoor het Ersta Diakonia of het Rode Kruis benaderen.’

‘Zou de nicht van de barones er iets voor voelen om naar Stockholm terug te keren?’ vroeg Vicky.

Sophia's mond viel bijna open dat Vicky dit zo onomwonden durfde te vragen. Maar de vraag van de kroonprinses was terecht. Ze keek de barones aan. ‘Augusta, je zei dat je nicht... neem me niet kwalijk, de naam van de jongedame is me ont-schoten.’

‘Alfhilde. Alfhilde Ehrenborg,’ antwoordde Augusta en ze voegde er met enige trots aan toe: ‘Mijn geboortenaam is Ehrenborg.’

‘Hoe oud is juffrouw Ehrenborg?’

Augusta kneepte haar ogen een beetje samen en dacht even na. ‘Ik denk dat ze een jaar of vijfentwintig is.’

‘En verblijft Alfhilde in Engeland?’

‘Jawel, maar ik heb geen idee waar. Ik ging er steeds van uit dat ze in Londen was, maar dat is misschien onjuist omdat de verpleegsters door het hele land verspreid zijn. Haar vader zal ongetwijfeld op de hoogte zijn van haar verblijfplaats. Zal ik navraag bij hem doen?’

‘Dan eerder bij de Nightingale School voor Verpleegkunde,’ zei Märta. ‘Daar weten ze natuurlijk precies waar zuster Alfhilde is en ook wat ze daar doet. Ik was erg onder de indruk van de manier waarop het hele systeem is georganiseerd.’ Ze draaide zich naar Sophia. ‘Zal ik hun schrijven? Dan kunnen we ook vragen of zij Alfhilde geschikt vinden voor de positie die wij voor ogen hebben, nog voordat we haar zelf benaderen.’

‘Dat is een uitstekend idee.’

Augusta straalde. ‘Wat een schitterende kans voor Alfhilde. Daarmee treedt ze echt in de voetsporen van miss Nightingale. Dat is echt een eer.’